

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента кафедри міжнародних економічних відносин Гасіма Салаха на дисертаційну роботу Трофимчук Анни Павлівни «Зовнішньоторговельне співробітництво України з країнами Східної Азії в умовах глобалізації», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Розвиток міжнародного співробітництва є одним з пріоритетних завдань сучасної зовнішньоекономічної політики України, зокрема в контексті всеохоплюючого поширення процесів глобалізації, а також в контексті інтеграції України у систему світогосподарських зв'язків. Сьогодні проблема розширення та пошуків нових напрямів економічного співробітництва набувають особливої актуальності, що перш за все пов'язано з необхідністю коригування галузевої спеціалізації та географічної структури зовнішньоторговельного співробітництва через посилення міжнародної конкуренції. Співробітництво України з країнами Східної Азії у цьому напрямі відкриває значні перспективи, з огляду на місце та важливість країн регіону для світової економіки.

Виявлення специфіки економічного розвитку країн Східної Азії, зокрема Китаю, Японії та Республіки Кореї, а також України, спеціалізації, ролі та місця у системі міжнародного поділу праці, а також визначення шляхів та можливостей розширення збуту українських товарів на ринках країн Східної Азії, а також врегулювання об'ємів та структури імпорту східноазійських товарів, є необхідною передумовою для спільного розв'язання завдань економічного і технологічного розвитку. Зокрема такі положення характеризують актуальність і практичну цінність обраної теми

Загальна канцелярія
ЛНУ імені Івана Франка
Вхідний № 660
19. червня 2017р.

дослідження, що також підтверджується практичними діями зі сторони України та партнерів серед країн Східної Азії.

В сучасних умовах східноазійський вектор економічного співробітництва, зокрема зовнішньоторговельного, характеризується відносно слабким розвитком і вимагає науково-обґрунтованого підходу до управління економічним співробітництвом, а також вибору ефективною та продуманою моделі його розвитку. Таким чином економічне співробітництво України з країнами Східної Азії на сьогодні є недостатньо розробленою тематикою. Визначення характеру, можливих форм та очікуваних результатів економічного співробітництва є зокрема і в центрі уваги дисертаційного дослідження

Враховуючи наведене вище, можна стверджувати, що тема дисертаційної роботи Трофимчук А.П. «Зовнішньоторговельне співробітництво України з країнами Східної Азії» є особливо актуальною. Поставленні в ній завдання повністю відповідають меті дисертаційної роботи.

Результати дисертаційної роботи, зокрема присвячені обґрунтуванню теоретико-методологічних положень, аналітичних висновків та розробці прикладних рекомендацій щодо розвитку та оптимізації зовнішньоторговельного співробітництва між Україною та країнами Східної Азії в процесі поглиблення двосторонньої співпраці та всеохоплюючих процесів глобалізації, і вказують на практичне значення одержаних результатів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури. Структура роботи є логічною.

В роботі висвітленні погляди представників різних наукових шкіл на форми міжнародного економічного співробітництва, визначено що саме

зовнішньоторговельне співробітництво як двостороннє так і багатостороннє, займає важливе місце у структурі національної економіки будь-якої з держав світу як засіб за допомогою якого країни можуть розвивати власну спеціалізацію, збільшувати продуктивність та ефективність використання ресурсів, природних та людських, як наслідок збільшувати об'єми виробництва, що у перспективі приведе до підвищення добробуту всієї країни (с. 16, 27-29).

Особлива увага приділена аналізу місця геоekonomіки в структурі економічної науки, її основних цілей і теоретико-методично підґрунтя, як підсумок дисертант подає власне авторське визначення геоekonomіки. Також у роботі проаналізовані підходи до розуміння поняття геоekonomічна стратегія, визначено основні її цілі в системі політики держави і те що формування моделі економічного розвитку, яка б, з одного боку, відповідала вимогам часу та викликам глобалізації, а з іншого боку, давала можливість розкрити конкурентні переваги кожної країни, особливо в просторовому вимірі, неможливе без використання того наукового інструментарію, що містить в собі геоekonomічна стратегія, та геоekonomіка як напрям економічної науки. Визначено що геоekonomічна стратегія має мати в своїй основі три цілі, а саме досягнення економікою країни більшої відкритості, підвищення конкурентоспроможності, та збільшення ефективності, що у сумі приводить до збільшення добробуту (с. , 32-35,). Окрім цього дисертантом у роботі приділена увага ролі міжнародної економічної інтеграції у структурі геоekonomічної стратегії, визначено що поглиблення інтернаціоналізації світового господарства відбувається не тільки шляхом глобалізації, але й міжнародної економічної інтеграції. Цілі та завдання міжнародної економічної інтеграції визначаються в тому числі також і геоekonomічними пріоритетами підвищення конкурентоспроможності країн за рахунок поєднання спільних національних інтересів щодо характеру використання ресурсного потенціалу (ст. 43-45, 47-50).

Проаналізовані також основні компоненти та характерні особливості запропонованого і вже частково втіленого Китаєм проекту «Один пояс, один шлях» (с. 50-56). А також наслідки для України від участі у такому важливому транспортно-логістичному проекті (с. 150-152). Зроблено висновок про те що участь України у ньому є вкрай важливою для прискорення економічного розвитку, а отже є важливим включення його до сучасної геоекономічної стратегії держави.

Удосконалено теоретико-методологічні засади обґрунтування доцільності, стратегічних пріоритетів та ефектів розвитку економічних відносин між Україною та країнами Східної Азії побудовою цілісної логічно взаємоузгодженої сукупності методів таких як історико-географічний, багатовимірний статистичний аналіз, системного аналізу, графічний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, ретроспективний аналіз, а також сукупності індексів (компліментарності, інтенсивності тощо) для визначення не тільки кількісних, але й якісних характеристик зовнішньоторговельного співробітництва між Україною та країнами Східної Азії. Такий підхід дозволив запропонувати заходи щодо диверсифікації торговельних відносин між Україною та країнами Східної Азії, а також засоби сприяння розвитку їх продуктивності, предметно вивчити зовнішньоторговельну складову відносин між Україною та країнами Східної Азії.

За допомогою проведеного ретроспективного аналізу економічних реформ, які проводилися в країнах Східної Азії протягом останніх 60 років дисертантом визначено три важливі форми втручання які можна було б застосувати в Україні з метою прискорення економічного розвитку, трансформації та модернізації.

На основі аналізу товарної структури, результатів розрахунків індексів, а також аналізу динаміки загалом дисертантом зроблено висновок про те що протягом останнього періоду спостерігається стабільна тенденція до нарощування зовнішньоторговельного обороту між країнами з від'ємним сальдо у торгівлі товарами. Обсяги імпорту з країн Східної Азії перевищують

обсяг експорту з України, аналіз товарної структури доводить її екстенсивний характер, який проявляється у експорті сировини, низькій диверсифікації товарних груп та високотехнологічному характері імпорту, а також про те що економічні системи країн є більш компліментарними ніж антагоністичними. З проведеного регресійного аналізу та його результатів дисертант робить важливий висновок про вплив на динаміку експорту та імпорту таких показників як валовий внутрішній продукт та кількість населення, актуальним такий розрахунок є з огляду на ріст кількості населення наприклад в Китаї, та зменшення в Японії (с. 143-144).

Дисертантом визначені сегменти національних товарних ринків країн Східної Азії, зокрема таких найбільших партнерів як Китай, Японія та Республіка Корея, та спрогнозовано розвиток зовнішньоторговельних відносин між країнами, та механізми їх активізації.

У дисертації знайшло місце відображення та наукове обґрунтування наступних результатів, що були отримані дисертантом особисто:

1) систематизація та узагальнення основних теоретичних підходів до розуміння поняття зовнішньоторговельне співробітництво, та виокремлено основні методи для якісного його аналізу (с. 13-15, 57-58);

2) виокремлено чинники, які є визначальними для розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України з країнами Східної Азії за допомогою аналізу даних про зовнішньоекономічні зв'язки протягом періоду з 2001 по 2015 роки на основі розроблених автором моделей та теоретичних основ гравітаційної моделі, зокрема оцінено вплив таких чинників як валовий внутрішній продукт на душу населення, фактична кількість населення та відстань між столицями (с. 136-137);

3) визначено місце високотехнологічного експорту та імпорту у структурі зовнішньої торгівлі України, а також частку у цьому країн Східної Азії (с. 124-125);

4) набув подальшого розвитку структурний аналіз зовнішньоторговельних зв'язків України з країнами Східної Азії на основі

ранжування зовнішньоторговельних партнерів; доведено, що з огляду на темпи розвитку регіону країни Східної Азії, зокрема такі найбільші торговельні партнери, як Китай, Японія та Республіка Корея, є перспективними щодо розширення зовнішньоторговельної співпраці (с. 125-126).

Наукові положення, висновки і рекомендації є обґрунтованими і достовірними. Інформаційною базою дослідження слугували чинні в Україні законодавчі та нормативні акти, зведені статистичні матеріали Державної служби статистики України, Світового банку, Євростату, Міжнародної організації торгівлі, а також статистичні служби країн Східної Азії, наукові праці українських, китайських, японських та корейських вчених економістів, матеріали міжнародних конференцій і публікації в пресі та всесвітній мережі Інтернет.

Висновки і рекомендації здобувача обґрунтовані проведеними теоретичними та емпіричними дослідженнями і можуть бути використанні в практиці формування ефективною гео економічної стратегії України.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Кількість та обсяг публікацій, які відображають основний зміст дисертаційної роботи Трофимчук А.П. відповідає вимогам Департаменту атестації кадрів МОН України. Основні положення дисертації достатньо повно відображено у 19 наукових працях, з яких 6 статей: 4 опубліковано у вітчизняних науково фахових журналах, 2 у наукових фахових журналах що входять до науко метричних баз, 11 у тез міжнародних та регіональних наукових і науково-практичних конференціях, також у доробку дисертанта є 2 публікації у інших наукових виданнях, зокрема у підручнику та курсі лекцій.

Опубліковані праці відображають основний зміст дисертації та положення, винесенні дисертантом на захист.

Теоретична цінність і практичне значення наукових результатів. Теоретичні положення, які спрямовані на вирішення важливої

наукової проблеми, полягають в теоретичному узагальненні та новому підході до розв'язання науково-практичного завдання – виявленні потенційних чинників зростання ефективності зовнішньоторговельного співробітництва України з країнами Східної Азії.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень, аналітичних висновків та розробці прикладних рекомендацій щодо розвитку та оптимізації зовнішньоторговельного співробітництва між Україною та країнами Східної Азії. Методичні розробки та рекомендації були впроваджені у процес викладання окремих тем дисциплін у навчальному процесі у Львівському національному університеті імені Івана Франка при підготовці навчально-методичних матеріалів для студентів спеціальностей «Міжнародні економічні відносини» та «Міжнародний бізнес» (довідка № 2533-Н від 30.05.2017 р.). Також дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної тематики кафедри міжнародних економічних відносин факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка: «Екологічні чинники економічного зростання в країнах Центрально-Східної Європи» (номер державної реєстрації 0114U004246, січень 2014 р. – грудень 2016 р., науковий керівник – д-р екон. наук, проф. І. М. Грабинський) і «Стратегії міжнародної конкурентоспроможності та конвергенції соціально-економічного розвитку ЄС» (номер державної реєстрації 0115U003956, січень 2015 р. – грудень 2017 р., науковий керівник – д-р геогр. наук, проф. С. М. Писаренко).

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи.

Поряд з позитивною оцінкою дисертаційної роботи необхідно відзначити ряд недоліків та дискусійних положень, суть яких полягає у наступному:

1. Аналізуючи динаміку зовнішньоторговельного співробітництва, дисертант зупиняється лише на аналізі товарної структури, торгівлі послугами однак торкається тільки поверхнево, що не дає можливості

побачити повну картину економічної співпраці між Україною та країнами Східної Азії

2. У розділі два дисертант приділяє значну увагу аналізу історичного досвіду проведення економічних реформ у країнах Східної Азії, однак не проводить такого ж аналізу для економічного розвитку України, що було б доцільно для кращого розуміння передумов до появи зовнішньоторговельної співпраці між країнами.

3. Дисертант у роботі наводить факти впливу на України участь у проекті «Один пояс, один шлях», але залишає нез'ясованим який вплив матиме цей же проект на інші країни Східної Азії (с.50-55, 151-152).

4. Статистичні дані про зовнішню торгівлю України та країн Східної Азії завершуються 2015 роком, хоча на сьогодні вже є доступні дані за 2016 рік.

Зазначені положення носять частковий характер і не применшують цінності виконаного дослідження, його наукової та практичної значущості.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння наукових звань».

Оформлення дисертації відповідає вимогам Департаменту атестації кадрів МОН України.

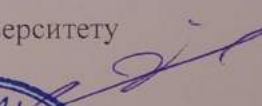
Зміст автореферату та основних положень дисертації – ідентичний.

Дисертація Трофимчук А.П. на тему «Зовнішньоторговельне співробітництво України з країнами Східної Азії» є логічно завершеним науковим дослідженням, в якому запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання, яке полягає в теоретичному узагальненні та новому підході до вирішення важливих зовнішньоторговельних питань – виявлення потенційних чинників та наявних перешкод у зростанні ефективності зовнішньоторговельного співробітництва між Україною та країнами Східної Азії, серед яких зокрема з такими важливим торговельним партнерами як Китай, Японія та Республіка Корея.

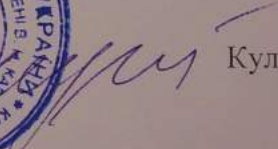
Дисертаційне дослідження за актуальністю обраної теми, ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їхньою достовірністю та новизною, повнотою викладу в опублікованих працях відповідає пп. 9, 11 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «567 від 24 липня 2013 р. Робота відповідає паспорту спеціальності 08.00-02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини, а його автор – Трофимчук Анна Павлівна – заслугоує присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент –
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

ГАСІМ Салах

Підпис засвідчую
Начальник відділу каденції

Куліш С.М.